

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

За конституционните основи на независимостта на съдебната власт

Проф. д.ф.н. НОРА АНАНИЕВА

Перманентното дискутиране на конституционните основи на независимостта на съдебната власт, все едно дали под натиска на самооценката или на оценката на европейски експерти, като че ли отдалечи неимоверно времето, целите и мотивите при създаването на сегашните конституционни решения. Всъщност, наистина след 17 години на бурен и противоречив преход онова време изглежда разположено в съвършено друга епоха. А епохите не се измерват с 15 години, които ни делят от приемането на действащата Конституция на 12 юли 1991 година.

Естествено е в драматичната атмосфера на работата върху проекта за нова Конституция да са допуснати грешки, да не са намерени във всички случаи най-точните решения, независимо от ползването на богатия и изстрадан европейски конституционен опит. Обяснимо е в самото начало на прехода да не са оценени достатъчно пълно и точно проекциите на бъдещата действителност, а част от конституционните решения да са повлияни силно от тогавашните илюзии за едва ли не автоматичното, със самата смяна на системата въвеждане на принципите на демократичната правова държава, в т.ч. и на независимата съдебна власт.

Опасявам се, обаче, че в днешната дискусия върху необходимите промени в тази зловещна глава на Конституцията се премесват искрените намерения, обоснованата загриженост за ефективно правосъдие и засилен граждански контрол върху съдебната власт със закъснели опити да се навакса безвъзвратно изгубената възможност да се участва в работата върху проекта и в гласуването на Конституцията. Има гласове и за цялостно пренаписване на конституционния текст. Към всичко това се наслагват и тревожните европейски оценки, в които също има определено преплитане на точната снимка на недостатъците във функционирането на системата на съдебната власт с препоръки за решения, които няма как да се изведат от многоликия европейски опит.

Всеки конституционен модел на съдебна власт, дори в условията на изградената върху общи принципи европейска конституционна държава, има своята специфика, основана на исторически възприетата правна система, на особеностите в изграждането на съответната национална държава, на осмислената практика и утвърден опит. Доста различни са и решенията, чрез които въз основа на универсалния принцип за разделението на властите се търси фундаменталната за правовата държава независимост на съдебната власт. Тези решения са непосредствено обвързани с възприетата форма на държавно управление и на държавно устройство. Затова не случайно в европейските оценки постоянно се повтаря, че конкретните решения трябва да са наше дело, стига

чрез тях да се постига генералната цел – независимост и ефективност на съдебната власт. И може би именно с оглед на обвързаността на устройството и действието на съдебната власт с формата на държавата Конституционният съд възприе своето на пръв поглед толкова спорно решение по отношение на предложенията за радикални конституционни промени в глава шеста на Конституцията.

Във връзка с всичко това искам да поставя три основни въпроса, свързани с конституционните основи на независимостта на съдебната власт: първия, за вложената в Конституцията воля и за произтеклите от нея решения; втория, за извършените вече конституционни промени и за техните отражения; и третия, за една възможна посока на довършителната работа върху конституционния текст с оглед на поставените цели.

По първия въпрос

Не подлежи на съмнение волята на Великото Народно събрание да се гарантира създаването и действието на независима съдебна власт. Тази воля намери отражение в радикалното отрицание на наследената система и в комплекса от нови решения, в т.ч. и заимствани от европейския конституционен опит. Конституционните решения бяха разположени върху плоскостта на общовалидните за демократична Европа принципи на политическата система и преди всичко – върху принципа за разделението на властите. Именно стремежът към радикално скъсване с наследената система мотивира до голяма степен като че ли прекаленото обособяване на съдебната власт. И в конституционната комисия, и в пленарната зала по време на ВНС бяха отхвърлени като “носталгия към предишния режим” ясно формулираните предложения да се възпроизведе избирането на “тримата големи” в системата на съдебната власт от парламента, както и каквато и да било възможност за парламентарен контрол върху действието на трите съставки на съдебната власт. Именно радикалната промяна мотивира създаването на орган от типа на Висшия съдебен съвет, при което влиянието на Народното събрание не трябваше да бъде решаващо. Именно във връзка с това на министъра на правосъдието беше възложена престижната функция да председателства Висшия съдебен съвет, но без право на глас.

Възприетата по този начин линия на радикална промяна доведе до конституционни решения и на двете равнища – на цялата съдебна власт (в т.ч. и до такъв на практика неосъществим текст като “самостоятелния бюджет”) и на отделните магистрати (чрез имунитета, изравнен с този на народните представители, чрез несменяемостта при определени в Конституцията условия, чрез липсата на мандатност за ръководните длъжности, с изключение на двамата председатели на върховни съдилища и главния прокурор, и дори – чрез пропуснатото банално за всяка друга професия и длъжност основание за отстраняване при явни нарушения).

Ако се обобщят духът и буквата на конституционния текст за съдебната власт, може да се направи заключението за “люшнатото махало” – от тоталната зависимост при партията-държава и неограничената намеса от страна на ръководните партийни и държавни органи в процеса на самото правосъдие към независимост, която граничи с безконтролност, неотговорност, ако се изразим по-

меко, която се изчерпва със самоконтрола по линия на вътрешния контрол по линия на трите стълба и по силата на триинстанционното производство.

Такова “люшкане на махалото” не се прояви само при изработването на главата на Конституцията, посветена на съдебната власт. Нека си спомним ентузиазираното разпускане на Комитета за държавен и народен контрол и го оценим днес на фона на постоянно множещите се контролни органи (и държавни, и обществени) от типа на омбудсмана, всякакъв вид комисии за борба срещу корупцията, предоставяне на контролни и санкциониращи функции на граждански сдружения от рода на асоциацията за защита на потребителите и пр. Любопитно е, че ВНС на практика без дискусии и сериозни възражения възприе вече утвърдения европейски модел за контрол върху конституционността на актовете дори на Народното събрание, като сложи край на повече от 100-годишната практика на самоконтрол. Нещо повече, още на наследения Върховен съд беше възложена функцията по административното правосъдие до създаването на предвидения в Конституцията Върховен административен съд.

И така. Народното събрание е постоянно под публичния контрол на избирателите, а актовете му могат да бъдат спирани от Конституционния съд. Министерският съвет подлежи на парламентарен контрол, а актовете му могат да бъдат отменени от ВАС при противоречие със закона. Актовете на министрите подлежат на отмяна от Министерския съвет и за незаконност, и за неправилност. И т.н. Единствено съдебната власт беше оставена на самоконтрол.

Определена роля при това изигра илюзията, че една наистина независима съдебна власт в условията на демократична и правова държава, в средата на освободено, активно гражданско общество сама по себе си ще функционира безотказно, достатъчно ефективно, пълноценно и справедливо. Очакванията бяха, че гаранциите за независимостта не само на системата като цяло, но и на отделните магистрати (имунитет, несменяемост, подчинение само на закона и пр.) ще осигурят и партийно-политическа безпристрастност. Още една илюзия, която също беше опровергана, като се имат предвид доста бруталните акции на парламентарното мнозинство за осигуряване на подходяща законодателна основа за цялостна, удобна подмяна на състава на Висшия съдебен съвет.

Казано обобщено, като резултат от всички тези фактори – илюзии, търсене на радикално нови решения, недооценка на реалностите, очаквания за автоматично действие на демократичните принципи и пр. – принципът за разделението на властите беше приложен едностранчиво. Остана в сянка един важен аспект на принципа – балансирането и взаимното възпиране на властите, без при това да се изключва съдебната власт, при цялата ѝ специфика, отбелязана още от Монтескьо.

По втория въпрос

Извършените на две “вълни” конституционни промени в глава шеста (от 2003г. и от 2006 г.) до голяма степен свалиха провъзгласените принципи върху почвата на реалностите. Чрез тях се преодоляха някои крайности или недооценки. Главният мотив за промените беше критичната преценка и на обществото като цяло, и на политиките за недостатъчно ефективното действие на съдебната власт, при това – и в трите ѝ съставки. Общата посока на промените беше двуединна. От

една страна, към засилване на контрола, в т.ч. и вътрешния в системата на съдебната власт, чрез въведеното задължение на прокуратурата да ръководи разследването и да упражнява надзор за законосъобразното му провеждане, както и чрез възможността прокуратурата да извършва разследване; с изострени парламентарни дискусии беше допълнена компетентността на Народното събрание чрез въвеждане на нова, 16-та точка в чл.84, а именно: “изслушва и приема годишните доклади на председателя на Върховния касационен съд, на председателя на Върховния административен съд и на главния прокурор за прилагането на закона и за дейността на съдилищата, прокуратурата и разследващите органи”. От друга страна, потърси се засилване отговорността на магистратите чрез мандатност на ръководните длъжности на всички равнища и възможност за инициране на освобождаването на “тримата големи” от страна на Народното събрание при хипотезата на т.5 на 129 от Конституцията – “тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт”.

Подобна инициатива от страна на една четвърт от народните представители, за ефекта на която се изисква подкрепата от мнозинство на две трети от народните представители, не би следвало да предизвиква особени възражения. Разпоредбата, че президентът не може да откаже освобождаване при повторно направено предложение, всъщност възпроизвежда първоначалното и принципно решение на чл.129, ал.2 още при приемането на Конституцията. Не би следвало да се оспорва подобно пряко участие на Народното събрание в този процес, като се има предвид, че чрез своята квота във Висшия съдебен съвет парламентът участва косвено в него. Доста възражения предизвикаха отчетите на “тримата големи” пред Народното събрание. С основание се повдигна въпросът за спецификата на функциите на Главния прокурор, от една страна, и на председателите на двете върховни съдилища, от друга страна. Във връзка с това определени среди в парламента смятаха, че на изслушване подлежи само Главният прокурор поради широките му функции в защита на законността. Що се отнася до председателите на върховните съдилища, според някои народни представители подобно изслушване би довело едва ли не до недопустимо обсъждане на съдебните актове.

Подобни възражения са изцяло несъстоятелни. Целта и на трите доклада е да се даде по-голяма публичност и прозрачност в работата на съдебната власт, като се преценят преди всичко организацията и проблемите, които поставя съдебната практика. Новото конституционно решение е в съответствие с правомощията на двете върховни съдилища, които по силата на чл.124 и 125 от Конституцията са длъжни да осъществяват “върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите” в сферите на своята компетентност. Този надзор и уеднаквяването на практиката по приложението на закона чрез задължителни тълкувателни решения от пленарните състави е достатъчно основание при отчетите пред Народното събрание да се прави обобщена оценка не само за противоречията в практиката по едни или други причини, но и да се извеждат евентуални противоречия и празноти в законодателството. В този смисъл новото конституционно решение би могло сериозно да подпомогне законодателната функция на парламента. Народното събрание едва ли разполага с друга, по-цялостна и по-компетентна “обратна връзка” за качеството и действието на приеманите закони.

Особен интерес представляват разпоредбите на новия, чл.130а в Конституцията (ДВ,бр.27 от 2006 г.), чрез който се уреждат правомощия на министъра на правосъдието. Става дума за създадената възможност министърът на правосъдието: да предлага проект на бюджет на съдебната власт и да го внася за обсъждане във Висшия съдебен съвет, да управлява имуществото на съдебната власт, да прави предложения за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдии, прокурори и следователи, да участва в организирането на квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите, както и да проверява организацията по образуването, движението и приключването на делата.

Част от възраженията при приемането на този текст се мотивираха чрез факта, че по този начин един министър “се изважда” от правилото, според което министрите присъстват в Конституцията само като членове на Министерския съвет и чрез своите актове, а не чрез изброени конкретни правомощия. Основанията за този подход трябва да се намерят в специфичната роля на министъра на правосъдието на своего рода свързващо звено между изпълнителната и съдебната власти, предвидено в Конституцията дори само по линия на чл.130, ал.5, по силата на който текст ВСС се председателства от министъра на правосъдието.

Такова разписване на правомощия на министъра на правосъдието очевидно “връща махалото” от началото на прехода и стъпва върху необходимото взаимодействие и взаимното възспиране на властите, оставени първоначално в сянката на разделението до степен на изграждане на “китайска стена” между съдебната и изпълнителната власт. Три от правомощията имат нужда от специален коментар.

Първо, правомощието на министъра да предлага проекта за бюджет на съдебната власт и да го внася за обсъждане във Висшия съдебен съвет. Разгледано на фона на първоначалното “чисто” решение, при което министърът на правосъдието е почти “безгласна буква” в заседанията на Висшия съдебен съвет, това ново конституционно решение е изцяло обосновано по редица причини. Текстът за самостоятелен бюджет на съдебната власт, макар и приет с овации по време на ВНС и оценен като силна гаранция за независимостта на съдебната власт, беше крайност, своего рода недомислие в стила на “оградените власти”. На практика той поражда постоянни конфликти. Казано още по-просто, той е неприложим, тъй като Конституцията чрез чл.10б възлага единствено на Министерския съвет да ръководи изпълнението на държавния бюджет, да внася в Народното събрание законопроект за държавния бюджет, в т.ч. и евентуалните корекции в него. Смисълът на това решение за бюджетните правомощия на Правителството е в постигането на балансиран бюджет, на бюджет, съобразен с възможностите на държавната хазна. В хода на изработването на бюджета, на т.нар. бюджетен процес всички ведомства заявяват и обосновават потребностите си. И тези потребности не могат да бъдат покрити изцяло не само у нас, а и във всяка съвременна държава. Тогава, по силата на каква логика бюджетът на съдебната власт (ако се следва стриктно конституционният текст) би следвало да се внася директно в Народното събрание, т.е. като заявени потребности (такива искания се предявяваха нееднократно), а това да не се отнася до обосноваваните финансови искания на ведомствата на образованието, здравеопазването, националната сигурност? Практиката отдавна внесе необходимата корекция в посока към включване на бюджета на съдебната власт в процеса на балансиране и съгласуване на ведомствените предложения.

Но именно това първоначално конституционно решение разкри и откъснатостта на съдебната власт от останалите части на държавната машина, и дори практическата изолация на отделните съставки на съдебната власт, до степен, която доведе на практика до невъзможността да се обобщи бюджетът на съдебната власт. Това наложи задачата да се възложи на Висшия съдебен съвет, т.е. да се разширят недопустимо и в разрез с Конституцията правомощията на Висшия съдебен съвет. В крайна сметка, ВСС може да събере заявките на отделните съставки на съдебната власт, но не е в състояние да внесе този обобщен бюджет в Народното събрание. Така или иначе, бюджетът на съдебната власт трябва да се впише в общодържавния бюджет. В този смисъл възлагането на определено правомощие по този въпрос на министъра на правосъдието връща нещата по местата им. Остава открит въпросът, защо отново в този процес е въведен ВСС, който по конституционния замисъл е чисто кадрови орган на системата?

Второ. Не беше нормално министърът на правосъдието да не може да прави кадрови предложения в един орган, който председателства, т.е. той да бъде лишен от право, с което разполага всеки редови член на ВСС. Още повече, когато в крайна сметка решенията се вземат от ВСС като колегиален орган и винаги може да бъде блокиран евентуален субективизъм. Само за сравнение ще цитирам част от чл.65 на Конституцията на Петата френска република, съгласно който текст Висшият съвет на магистратурата, чийто председател е самият Президент, а заместник-председател – министърът на правосъдието, внася предложения за назначаване на съдиите в Касационния съд и за назначаване на Първия председател на Апелативния съд, а предложенията за всички останали съдии се внасят във Висшия съвет за мнение само от министъра на правосъдието. И трето, за новото правомощие на министъра на правосъдието – да “проверява организацията по образуването, движението и приключването на делата”. Това решение трябваше да създаде допълнителна гаранция за ефективността и стриктното спазване на процесуалните срокове, един от най-болните проблеми на нашата съдебна власт. Но именно то предизвика най-много спорове, съмнения, оценки за “недопустима намеса на изпълнителната в работата на съдебната власт”, които проникнаха и в европейските коментари.

Подобни оценки са най-малкото странни, като се има предвид, че и в най-развитите правови държави изпълнителната власт по никакъв начин не е изолирана с “китайска стена” от съдебната. Правителствените правомощия в тази сфера по никакъв начин не накърняват независимостта на съдебната власт в нейната същност на разследване, оценка и решаване на конкретни казуси. В това отношение могат да се приведат различни примери за конституционни решения. Така съгласно чл.95, ал.2 от Основния закон на Федерална република Германия “Съдиите се назначават от компетентния в съответната област федерален министър съвместно с комисия за избор на съдии, състояща се от компетентните в съответната област провинциални министри и същия брой членове, избрани от Бундестага”. Като се има предвид, че в системата на правосъдието на ФРГ има (вземам за пример само федералното равнище) : Федерален върховен съд, Федерален административен съд, Федерален финансов съд, Федерален трудов съд и Федерален социален съд, в случая с назначаването на съдиите са ангажирани поне няколко министри от федералното правителство. Самите решения се вземат съвместно с комисия за избор на съдии, състояща се от компетентните в съответната област провинциални министри и същия брой членове, избрани от Бундестага. Както

става ясно, участието на изпълнителната власт е подсилено допълнително чрез дейността на министрите от провинциите.

Такава съпричастност на изпълнителната власт и преди всичко – на министъра на правосъдието може да се проследи и в редица други системи. Най-силна е ролята на изпълнителната власт в този процес в САЩ, въпреки че това е в непосредствена връзка с президентската форма на управление. Ролята на изпълнителната власт намира израз в конституционното правомощие на президента, макар и “със съвета и съгласието на Сената” да назначава съдиите във Върховния съд. Много типично, обаче, е решението в Конституцията на Петата френска република, определяна като смесена президентско-парламентарна, по-близка до нашия конституционен модел, доколкото и ние сме възприели прекия избор на президента. Съгласно френския конституционен текст Президентът на републиката е гарант за независимостта на съдебната власт и се подпомага от Висшия съвет на Магистратурата, председателстван от президента и със заместник-председател – министърът на правосъдието по право.

За парламентарните републики, при цялото разнообразие на решения, силно и активно е участието на самите върховни инстанции на съдебната власт. Съгласно чл.104 на Конституцията на Италианската република кадровият орган -Висшият съвет на магистратурата е съставен от две трети избрани съдии от самата съдебна власт и една трета – от съвместно заседание на двете камари. Интересно е решението в Конституцията на Гърция, според което кадровият орган – висшият съдебен съвет – се състои от председателя на съответния висш съд и от членове на същия съд, които се определят с жребий между онези, които имат поне две години служба в този съд. Във висшия съдебен съд за гражданско и наказателно правосъдие участва и прокурорът на Върховния касационен съд и Главният комисар на републиката, който служи в него. Този съвет се подсилва при по-висши назначения. И, особено важно: ако министърът на правосъдието не е съгласен с мнението на висшия съдебен съвет, той може да препрати въпроси за обсъждане в пленум на съответния висш съд. А съгласно чл.90 на същата Конституция председателят и заместник-председателите на Върховния касационен съд се назначават с указ на Президента, но по предложение на Министерския съвет, при подбор измежду членовете на съответния върховен съд.

По третия въпрос

Какъв е ефектът от досегашните конституционни промени? Настъпи ли търсеният поврат към истинска независимост на системата на съдебната власт, която не само не изключва, а предполага засилен вътрешен и външен, институционален и граждански контрол?

Най- точният и компетентен отговор на всички тези въпроси могат да дадат самите магистрати и хората, които по-цялостно наблюдават и анализират системата на съдебната власт. Очакването ми е, този отговор да не бъде еднозначен, макар и по-близко до истината от разнопосочното говорене и идеи на политиците.

Истината е, че на определен, начален етап от прилагането на Конституцията, когато системата на съдебната власт вече беше изградена върху новите конституционни основи, независимостта на съдебната власт беше “удушена” чрез политическо овладяване и на Висшия съдебен съвет, и на

немалка част от висшите магистрати. Не принципното конституционно решение за структурата и функционирането на съдебната власт, при всичките недооценки и илюзии, при цялото залитане, което остави в сянка взаимното възпиране на властите, а политическото противопоставяне се отрази по недопустим начин върху съдебната власт. Опасявам се, че тези разнопосочни оценки мотивираха и доста различни европейски препоръки за това, какво трябва да се прави оттук нататък.

И въпреки всичко това, до голяма степен ясно на цялото общество, въпреки сравнителния преглед на решенията най-вече в европейските конституционни модели, у нас вече се говори за “поправка на направените конституционни поправки”, чрез която да се отстрани “недопустимата намеса на изпълнителната в работата на съдебната власт” и едновременно – да се гарантират не само независимостта, но и отчетността на съдебната власт. Поисках и получих писмено уверение, че към 21.06.2006г. в Народното събрание няма депозирани законопроекти за изменение и допълнение на Конституцията в този смисъл. Но в медиите се множат идеите и предложенията: за създаване на независим орган, който да следи за отчетността на съдебната система, при което има различни мнения за начина на формирането му, лансират се идеи за прехвърляне върху президента правомощието по назначенията на магистратите по предложение на парламента или правителството и пр. Различни са вижданията и за взаимоотношенията между евентуалния нов контролен орган, инспектората в министерството на правосъдието и Висшия съдебен съвет, за правомощията на новия орган и пр.

Моето виждане по този въпрос е по-скоро в полза на активното усвояване на новите конституционни възможности, още повече, когато настъпиха някои съществени кадрови промени. От друга страна, немалка част от проблемите се коренят не толкова във взаимодействието с министъра на правосъдието, колкото – с министъра на вътрешните работи. От друга страна, сигурно като рефлексия от адвокатското ми потекло, имам наблюдения, някои от които – от отминали времена, че у преобладаващата част от магистратите е силно чувството за професионализъм, че дори при външен натиск те остават верни на “честта на пагона”. Във времето след приемането на Конституцията мога да докажа това си наблюдение чрез поведението на съответните “квоти” и във Висшия съдебен съвет, и в Конституционния съд.

Въпреки това, не като припев към гласовитата парламентарна агитка, оценяваща извършените конституционни промени като “козметични”, а в интерес на по-нататъшното усъвършенстване на действието на съдебната власт, бих предложила на дискусия един възможен вариант, основан върху наблюденията и оценката на 15-годишния ни опит и върху европейската практика. Този вариант е ориентиран към няколко цели, които носят в себе си и съответните оценки:

- за засилване на гаранциите против партийно-политическо овладяване на съдебната власт;
- за балансиране на властите, в страни от който баланс сега е съдебната власт;
- за решително увеличаване ролята на самата съдебна система в кадровите решения;
- за премахване на предпоставките за манипулиране на Висшия съдебен съвет и преодоляване на практиката ВСС да се изживява като ръководен орган на съдебната система.

Ако ще се тръгва към нова, трета поправка на тази глава от Конституцията, това ще има смисъл само при някои радикално нови решения, а именно:

- разпускане на Висшия съдебен съвет в сегашния му вариант и създаване по конституционен и законодателен път на нов тип ВСС, в силно редуциран състав (не повече от 11 души, за сведение – в една Франция той се състои от 9 души), избран от общите събрания на висшите магистрати (може и по жребий, при по-високи изисквания към участващите в жребия) с четиригодишен мандат;
- възлагане на ВСС правомощието да изслушва периодично доклад на министъра на правосъдието за работата по т.5 от чл.130а на Конституцията, като се осигурява публичност на тези доклади;
- възлагане на Президента правомощието да ръководи ВСС при съхраняване правомощието му по назначаване на ръководителите на ВКС, ВАС и на Главния прокурор по предложение на ВСС;
- участие на министъра на правосъдието като заместник-председател на ВСС с правата, които има според последната поправка.

Подобна посока на промени има опора не само в конституционните решения на редица европейски държави, при това – с парламентарна форма на управление, но и в спецификата на нашия конституционен модел, който съчетава чистата парламентарна форма на управление с прекия избор на президент. Не случайно отново и отново се дискутира въпросът за недостатъчните правомощия на президента при положение, че той черпи мандата си от прекия народен вот. От друга страна, по силата на конституционното решение това е единствената “неутрална власт”, власт – арбитър при решаване на конфликти между институциите. Самата теория за разделението на властите в най-новото си развитие отдавна е ситуирала по този начин държавния глава в парламентарните системи за управление. И още нещо. При всички превратности на прехода, при цялата разбираема, най-вече от партийно-политическа гледна точка противоречивост в оценката за тримата пряко избрани президенти у нас, самото място и правомощия на президентската институция тласкат към неутралност. А именно тази неутралност, в съчетание с предоставянето на самата съдебна власт на по-силна роля в кадровия процес, биха могли да променят картината.

Запознах се с Паметната записка от срещата на членове на временната комисия на Народното събрание за промени в Конституцията на Република България с представители на ЕС в рамките на партньорската проверка в областта “Правосъдие и вътрешни работи”. Впечатлението ми е за фрагментарност и в някои отношения – вътрешна противоречивост на препоръките. Най-същественото в случая е, че преследваните цели са ясни, но има разноезичие в търсените конституционни и законодателни средства. Ще цитирам два текста от двама европейски представители. “Много текстове в настоящата конституция се концентрират върху структурата на съдебната власт. Много малко текстове отделят внимание на отговорностите на отделните институции, например министъра на правосъдието, Висшия съдебен съвет, Националния институт по правосъдие. Този въпрос по принцип се разглежда в ЗСВ, но е препоръчително да се реши по възможност и в конституцията или поне да се “намекне” за разпределението на отговорностите между отделните органи” – се казва в едното становище. А другото звучи достатъчно категорично: “Европейската комисия няма правомощия да предлага конкретни текстове. ЕК може само да оценява резултатите от приетите промени и евентуално да прогнозира тяхната ефективност...”.

Може би е още рано за такава цялостна оценка, не толкова от европейските експерти, колкото от самите нас. Но само подобна оценка би ни дала възможност да тръгнем на определен етап, в перспектива, към нови конституционни поправки, при това – не “на парче”, не под натиск, било той и европейски, а като резултат от внимателно обмислена и ясна концепция за целите и средствата за безусловно гарантиране на независимостта, ефективността и отчетността на съдебната власт.